

blir tydligt i *Showdown*, är att detta visionära ledarskap kommit i skymundan under Gingrichs tid som talman.

Detta har lämnat utrymme för Clinton att attackera Gingrich och republikanerna för att vara kamrers-typer som enbart ser till statistik och teknikaliteter. Samtidigt som han själv kunnat framställa sig som presidenten med en positiv framtidsbild. Clinton, som visat sig vare en mästare på att ta sig ur trängda lägen, har också lyckats blåsa upp skillnaderna mellan honom själv och republikanerna till gigantiska proportioner – för att på så sätt få

kongressmajoriteten att framstå som en samling extremister, medan han själv står för ett rimligt mittenalternativ. Tydligast blev detta under budgetstriden, då såväl kongressen som Vita huset var överens om att ökningstakten för sjukvårdsutgifterna måste dämpas och att den federala budgeten måste balanseras. Däremot vill man gå olika snabbt fram. Trots att skillnaderna i sak var mycket små målade demokraterna i kongressen och Vita huset upp de republikanska förslagen som dråpslag mot de fattiga och som försök att sänka skatterna med hjälp av besparingar i sjukvården.

Bill Clinton vann utan tvivel slaget om opinionen i budgetstriden och fick republikerna att framstå i negativ dager efter att de stängt statsapparaten under några dagar, på g a frånvaron av en budgetöverenskommelse, och framhärdat sina besparingskrav. Men när det väl kommer till politikens innehåll kan såväl presidenten som republikanerna i kongressen vara nöjda. Faktum är ju att Clinton varit betydligt mer framgångsrik vad gäller tillbakarullandet av staten än vad Ronald Reagan någonsin var.

Så kanske är Bill Clinton ändå den bästa president republikanerna kan önska sig.

FREDRIK ERIXON:

En ny klassisk teori

Politik är inte vetenskap och vetenskap är inte politik. Dessa teser är, trots alla försök att bevisa motsatsen, tämligen etablerade och har givetvis en ganska naturlig inverkan på hur dessa olika sfärer fungerar. Trots detta finns det ingen riktigt tydlig vattendelare mellan

dem. Det gäller vetenskap i allmänhet, men samhällsvetenskap i synnerhet. Kontaktytorna finns och ömsesidiga försök att styra varandra är ett vanligt förekommande inslag i de olika sfärernas tillvaror.

Denna bild är väldigt tydlig om man tittar på den nationalekonomiska disciplinen – den själv-

utnämnda juvelkronan i samhällsvetenskapen. Ämnet titulerades inledningsvis politisk ekonomi (political economy) och det brukar i allmänhet framföras att ämnets vattenhål, resursknappheten, lägger grunden för en politiserad vetenskap. Det är därför inte onaturligt att kända ekonomer som Friedrich von Hayek, Karl Marx, John Stuart Mill och Ludvig von Mises ofta argumenterat i ideologiska- och politiska ordalag.

The Crisis of Vision in Modern Economic Thought. Av Robert Heilbroner och William Milberg, Cambridge University Press, 1995.

Kännetecknande för dessa ekonomer är de tagit ett helhetsgrepp på samhällsvetenskapen i sin ekonomiska forskning. Studierna har inte slutat vid de traditionella gränserna utan de har fortsatt i ämnen som statsvetenskap, filosofi och sociologi. Det objektiva studiet av samhällsfenomen har i hög utsträckning förkastats och slutsatserna har haft normativa- och politiska inslag.

Neoklassiskt paradigm

Detta kännetecknar också den grupp av ekonomer som brukar kallas för klassiker. Förutom ovan nämnda Marx och Mill brukar vetenskapsmän, banbrytande för den nationalekonomiska disciplinen, som Adam Smith och David Riccardo sorteras till denna kategori. Ungefär ett sekel efter deras levnad kom nationalekonomin att bryta sig fram på nya områden, med nya vetenskapliga instrument. Med pionjärer som Stanley Jevons, Carl Menger och Leon Walras anlades det neoklassiska paradigmat på ämnets studieobjekt. Vetenskapen blev mer klinisk och stängde en del portar till angränsande samhällsvetenskaper.

Med detta paradigm – neoklassicismen – har nationalekonomin levt sedan dess. Vitt skilda teorier som keynesianismen och monetarismen har rymts inom dess domäner och några allvarliga hot mot anslaget grunder har egentligen aldrig funnits. Vetenskapen har med tiden allt mer kommit att använda matematik som presentationsform och i hög grad

försökt efterlikna den fysiska vetenskapen, med dess naturliga fallenhet för användande av kausala lagar.

Diskussionen om det neoklassiska paradigmatets giltighet har emellertid stundtals varit ganska intensiv, men ofta resultatlös. Många nationalekonomer har avfärdat diskussionen med argument av typen att en riktig vetenskap inte ifrågasätter sina grundantaganden. Ännu en parallell till fysiken. På senare tid har man emellertid kunnat skönja vissa förändringar i diskussionsklimatet. Namnkunniga ekonomer som nobelpristagarna Ronald H. Coase och Douglass C. North har visat på anomalier i modellens applikationer och presenterat alternativa teorier. Dock inte alltid i strid med de ortodoxa nationalekonomiska modellerna.

Andra ekonomer har ifrågasatt hela modellens grunder och efterfrågat andra lösningar. Två ekonomer som gett sig i kast med denna uppgift är nationalekonomerna Robert Heilbroner och William Milberg. I deras nyutkomna bok *The Crisis of Vision in Modern Economic Thought* undersöks den nationalekonomiska historien. Som bokens titel förtäljer fäster Heilbroner och Milberg blicken på bristen av visioner i det nationalekonomiska tänkandet.

Visionskrisen lokaliserar Heilbroner och Milberg just till de alltför kliniska och introverta applikationer som neoklassiska ekonomer sysselsatts med under detta århundrade. Blickfånget är främst riktat mot

makroekonomer. Perspektiven har blivit för smala och alltför många aspekter av samhället har utelämnats i de nationalekonomiska studierna. Resultatet av detta, menar författarna, är att nationalekonomin egentligen inte kan leva upp till den statusfyllda position den fått i samhällsliv och politik. Andra samhällsvetenskapliga discipliner bör istället konsulteras.

Nationernas välstånd

Det som Heilbroner och Milberg saknar är färdigsnickrade samhällsteorier som innehåller uppfattningar om exempelvis moral och utveckling. Vidare pekar författarna på behovet av en analys av samhällets grunder och natur. Ekonomi är inte, och skall inte vara, en introvert form av matematik utan bör innefatta alla mänskliga samhällsinteraktioner. Klassiska ekonomer som Adam Smith och Karl Marx hade sådana ingredienser i sin teorier. Men det finns inte idag. Det breda samhällsperspektivets sista penseldrag drogs i keynesianismens tidsålder. Trots denna teoriers kliniska och neoklassiska drag fanns det, menar författarna, en mer grundläggande vision om samhället hos Keynes. En vision framförallt om att skapa ett nationernas välstånd. Ett klassiskt tema som idag lyser med sin frånvaro i de nationalekonomiska studierna. Det gäller alla skolbildningar som på senare tid sett dagens ljus inom disciplinen. Monetarismen, neokeynesianismen, postkeynesianismen,

teorin om rationella förväntningar – ja, you name it!

En fråga som uppstår för författarnas intresse är orsaken till denna utveckling. Varför har ingen teori med grundläggande uppfattningar om samhället kunnat axla keynesianismens fallna mantel? Heilbroners och Milbergs svar på denna fråga är helt interdisciplinära. Enkelt uttryckt finns det mekanismer inom den nationalekonomiska vetenskapen som driver fram denna utveckling. Det gäller organisatoriska aspekter som hierarki och karriärmöjligheter. Men även aspekter om ämnets vetenskapliga grunder. I detta avseende pekar författarna främst på den vilja som finns bland ämnets utövare att hela tiden se forskningsobjekten med objektiva glasögon. Detta i syfte att uppnå vad man kallar för "scientific status".

Egen klassisk teori

Föga förvånande vänder sig författarna mot denna utveckling. Istället för att ytterligare dyka ner i de kliniska neoklassiska studierna bör perspektiven vidgas. Den klassiska skolans paradigm bör åter praktiseras. Heilbroner och Milberg avslutar inte sina resonemang med detta utan går vidare och presenterar en egen klassisk teori om samhället med nationalekonomiska glasögon. Teorin bevandrar sig både på mikro- och

makroekonomiska plan. På mikroplanet försöker författarna komma fram till en alternativ syn på ekonomi och samhälle än den som representeras av *rational choice* och marginalnytteteorin. I de makroekonomiska fälten ger de sig i kast med att försöka upprätta Keynes konjunkturteori och en dynamisk syn på statens interventioner, som de uttrycker det. De avfärdar förvisso en alltför expansionistisk syn på staten, men en av deras huvudteser är att balansen mellan det privata och det statliga måste upprättas efter år av nyliberal propagandaspridning genom den monetaristiska skolan och teorin om rationella förväntningar.

Heilbroners och Milbergs teori haltar i många avseenden. Många av bokens sidor koncentreras till att kritisera monetarismen och teorin om rationella förväntningar, ofta utan sakliga grunder. Däremot använder de mycket litet utrymme till att förklara varför just deras teori skulle vara lämplig. De frågar sig aldrig varför staten skulle vara bättre på att skapa ekonomiskt välstånd än den renodlade fria marknaden.

I vissa avseenden finns det skäl att beakta Heilbroners och Milbergs resonemang. Nationalekonomi är ingen objektiv vetenskap. De fakta som iakttas måste tolkas och sättas in i ramar, och det kräver att tolkaren själv utgår från subjektiva upp-

fattningar. Vidare har författarna en poäng i att det vore önskvärt om perspektiven kunde vidgas inom nationalekonomin. Marknaden är inte enbart ett rum för ekonomiska transaktioner, utan i lika hög grad en tummelplats för socioekonomiska interaktioner. Värt att beakta i detta fall är att det sedan några decennier tillbaka finns hållbara teoribildningar om detta, exempelvis public choice.

Undvik fortsatt politisering

Problemet med Heilbroners och Milbergs analys är att de avfärdar den etablerade nationalekonomiska metoden i syfte att vinna gehör för sin egen konstruktivistiska teori. Det är de inte ensamma om. Om vi flyktigt tittar på situationen i Sverige ser vi ganska snart att en stor del av den ekonomkritik som framförs bygger på det enkla faktum att ämnets grund inte möjliggör några större statliga utsvävningar. Felet med detta perspektiv är att forskaren väljer metod utifrån den slutsats han vill komma fram till. Vetenskapen blir därmed till för att legitimera olika personers åsikter. Att helt och hållet komma bort från detta är av flera orsaker en omöjlighet. Bland annat därför att, som det tidigare påpekades, fakta tolkas subjektivt. Vad som däremot bör undvikas är att politisera vetenskapen ytterligare.